

Н. І. Бернадська

Епопея

ЕПОПЕЯ (грец. *ἐπιποίη* – зібрання пісень, переказів) – один із найдавніших епічних жанрів. Як синонім вживають також термін «героїчна поема». Її джерела – в усному нар. епосі, у міф. переказах і героїч. нар. піснях як специф. нар.-поет. різновиду розповід. творів у прозі чи віршах (укр. думи, рос. билини, серб. та болгар. юнац. пісні тощо). Завдяки літ. опрацюванню фольклор. матеріалу створ. такі Е., як давньогрец. «Іліада» та «Одіссея» Гомера, франц. «Пісня про Роланда» (12 ст.), скандинав. «Едда», нім. «Пісня про Нібелунгів» (обидві – у записах 13 ст.), фінська «Калевала» (поч. 19 ст.). Їх специф. ознаки – звернення до істор. подій заг.-нар. значення, а отже, орієнтація на вираження універс. життєвого досвіду, деталізов. розповідь із багатьма подробицями, «всезнаючий» автор, втілення у гол. героях найкращих рис нац. характеру, норм героїч. поведінки людини, котра захищає честь, свободу й незалежність свого народу. Ін. шлях формування Е. – поєднання фольклор. епосу з індивід. творчістю поета («Слово о полку Ігоревім», 11 ст.; «Витязь у тигровій шкурі» Ш. Руставелі, 12 ст.). Жанр. доміанти Е. чітко окреслив [М. Бахтін](#): предмет зображення Е. – нац. епічне минуле, джерело Е. – нац. сказання, а не особистий досвід і вільна вигадка; епіч. світ віддалений від сучасності абсолют. епіч. дистанцією. Це найбільш монум. форма серед епіч. жанрів, у якій художньо осмислено важливі для окремого народу, нації, людства події істор. минулого, пронизані пафосом героїзму, які втілюються у тексті за допомогою гіпербол, засобів фантастики. Картина світу, зображена в Е., – це цілісний образ буття, який охоплює різноманітні сфери людського життя: природу й побут, звичаї, родинні стосунки, величаві постаті героїв та богів і звичайні людські обличчя, землю й космос, їх гармонію або дисгармонію. Так, поеми Гомера складені на основі давньогрец. нар. істор. пісень про Троян. війну та повернення додому її героїв. Деякі книги «Махабхарати» нагадують зведення міфол. сюжетів, у «Рамаяні» змальовано в гіперболізов. образах реал. похід завойовників-аріїв до Пд. Індостану. Давньогрец. Е. справила значний вплив на розвиток жанру, за її зразком рим. поет Вергілій створив «Енеїду» («Aeneid», 30–19 рр. до н. е.), португалець Л. де Камоенс – «Лузіаду» («Os Lusíadas», 1572), француз Вольтер – «Генріаду» («La Henriade», 1728). Проте із занепадом класицизму Е. замінив роман, уже в 2-й пол. 19 ст. цим терміном позначали будь-який великий за розміром епіч. твір, для якого характерні масштабність задуму, монументалізм зображення нац.-істор. подій. Тобто в сучас. розумінні «Е.», по суті, означає усі великі розповідні форми – від «Слова о полку Ігоревім» до

«Волині» У. Самчука. Класична Е. відіграла вагому роль в історії світ. культури, поповнюючи її естет. й етич. нормами, які не втрачали абсолют. цінності для нових поколінь.

Рекомендована література

1. Потебня А. А. Из лекций по теории словесности. Х., 1905;
2. Веселовский А. Н. Историческая поэтика. Ленинград, 1940;
3. Бахтин М. М. Эпос и роман // Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики. Москва, 1975;
4. Мелетинский Е. М. Введение в историческую поэтику эпоса и романа. Москва, 1986.

Бібліографічний опис:

Епопея / Н. І. Бернадська // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-17946>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).